

1. UVODNE NAPOMENE

Nastanku radnog zakonodavstva u Republici Srpskoj prethodila je posljednja faza razvoja radnog zakonodavstva u Socijalistickoj Federativnoj Republici Jugoslaviji(SFRJ) i Socijalistickoj Republici Bosni i Hercegovini.Tu fazu obilježili su Zakon o osnovnim pravima iz radnog odnosa (“Sluzbeni list SFRJ”,broj 60/89 i 42/90) i Zakon o radnim odnosima (“Sluzbeni list SRBiH”,broj 20/90) donijet na osnovu saveznog zakona.Prema konceptu uređivanja radnih odnosa,predmet saveznog zakona bila su osnovana prava iz radnog odnosa,a predmet republickog zakona nacin ostvarivanja ovih prava,kroz norme koje su sluzile za autonomno uređivanje radnih odnosa.¹

Prije nastanka radnog zakonodavstva u Republici Srpskoj,navedeni zakoni su bili na snazi,u skladu sa clanom 12 Ustavnog zakona za sprovođenje Ustava Republike Srpske.Do donosenja odgovarajucih zakona Republike,primjenjivani su zakoni i drugi propisi SFRJ i SRBiH.Uslov za primjenu bio je da zakoni budu u skladu sa Ustavom Republike Srpske i da nisu u suprotnost sa zakonima i drugim propisima donijetim na osnovu Ustava.Tako je obezbijedjen kontinuitet radnog zakonodavstva na teritoriji Republike u periodu poslije stupanja na snagu Ustava.

Nastanak radnog zakonodavstva

Formiranje radnog zakonodavstva u Republici Srpskoj zapocelo je 1993.godine donosenjem prvih zakona iz radnog zakonodavstva: Zakona o radnim odnosima i Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava nezaposlenih lica(objavljenim u “Sluzbenom glasniku Republike Srpske”,br.25/93) i Zakona o zastiti na radu(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske”,br.26/93).

¹ Prof.dr Zeljko Mirjanic,Pravni fakultet Banja Luka,2004.

Stupanjem na snagu Zakona o radnim odnosima prestali su da vaze pomenuti savezni Zakon o osnovnim pravima iz radnog odnosa i republički Zakon o radnim odnosima i započeo je razvoj radnog zakonodavstva u Republici Srpskoj. Poslije su donijeti i drugi zakoni kojima se uređuju prava i obaveze iz radnih odnosa. Donijeti su: Zakon o radnim odnosima u državnim organima ("Sluzbeni glasnik Republike Srpske", br. 11/94 i 6/97), Zakon o strajku ("Sluzbeni glasnik Republike Srpske", br. 10/980), Zakon o inspekciji rada ("Sluzbeni glasnik Republike Srpske", br. 8/97), Zakon o evidenciji u oblasiti rada i zdravstvenog osiguranja ("Sluzbeni glasnik Republike Srpske", br. 18/94).

Navedeni zakoni su donijeti na osnovu Ustava Republike Srpske iz 1992. godine. Poslije donosenja ovih zakona, stupio je na snagu Ustav Bosne i Hercegovine. Ovim ustavom je uređen kontinuitet zakona i podzakonskih propisa donijetih prije njega.

Radno zakonodavstvo u Republici Srpskoj je zakonodavstvo nastalo i primjenjivano od 1993. godine. Faza nastanka i početnog razvoja radnog zakonodavstva je trajala u periodu od 1993. do 2000. godine. Osnovni kriterijum za međusobno razlikovanje faza razvoja radnog zakonodavstva je donosenje, izmjene i dopune, vazenje, primjena zakona, kao i koncept uređivanja radnih odnosa u pojedinoj fazi.²

Prva faza je prelazna i sadrži istovremeno kontinuitet koncepta radnih odnosa iz prethodnog radnog zakonodavstva i prelazak na kompatibilni koncept radnih odnosa. Ona je privremena i sadrži mješavinu obilježja prethodnih i radnih odnosa u nastajanju. Prema sadržaju radnog zakonodavstva, predstavlja vezu između posljedje faze u razvoju radnog zakonodavstva u SFRJ i SRBiH, u kojoj započinje postepeni prelazak od koncepta međusobnih radnih odnosa u koncept ugovornih radnih odnosa, koji karakterise drugu fazu razvoja radnog zakonodavstva u Republici Srpskoj. To znači da prvu fazu karakterise nastanak, a drugu tranzicija odnosno reforma radnog zakonodavstva.

² Prof. dr. Zeljko Mirjanic, Pravni fakultet Banja Luka, 2004.

Sadasnja faza u razvoju radnog zakonodavstva

Druga faza razvoja radnog zakonodavstva zapocela je 2000.godine,kada su doneseni i objavljeni Zakon o radu(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske”,br.38/00) umjesto Zakona o radnim odnosima(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske”,br.25/93,14/94,15/96,21/96,3/97 i 10/98) i Zakon o zaposljavanju(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske”,br.38/00) umjesto Zakona o zaposljavanju i ostvarivanju prava nezaposlenih lica(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske,br.25/93,14/94,25/97 i 10/96). Zakonom o radu se nastavlja kontinuitet razvoja radnog zakonodavstva na nacin das u izmedju njega i prethodnih zakona kojima su bili uredjeni radni odnosi,znacajnije razlike nego slicnosti.Razlike odrazavaju promjenu koncepta uredjivanja radnih odnosa i promjene u pravnom sistemu i pravnom zivotu nastale u procesu tranzicije.Razlike odrazavaju promjene i u drugim oblastima,od kojih su najvaznije za uredjivanje radnih odnosa,prelazak na trzisnu ekonomiju i u okviru toga uspostavljanje trzista rada,privatizacija preduzeca,razvoj menadzmenta,itd.Tranzicija radnog zakonodavstva se naslanja na dostignuti nivo razvoja radnog zakonodavstva u evropskim zemljama i harmonizaciju s tim zakonodavstvom,kao i na standarde utvrdjene od strane Medjunarodne organizacije rada.

Prema Zakonu o radu radni odnos je specifican ugovorni odnos izmedju radnika i poslodavca.Pravni osnov zasnivanja radnog odnosa je ugovor o radu,dok je otkaz ugovora o radu nacin prestanka radnog odnosa.Radnik je fizicko lice zaposleno na osnovu ugovora o radu,odnosno fizicko lice u random odnosu koje obavlja odredjene poslove za poslodavca.

Poslodavac je pravno ili fizicko lice za koje radnik u random odnosu obavlja odredjene poslove.To je preduzece,ustanova,banka,organizacija za osiguranje,udruzenje,agencija, i svako drugo pravno i fizicko lice koje radniku na osnovu ugovora,daje zaposlenje.

Prema velicini preduzeca Zakon o podsticanju razvoja malih i srednjih preduzeca(“Sluzbeni glasnik Republike Srpske”,br.64/2002), razlikuje mala i srednja preduzeca.Mala preduzeca su pravna lica koja: zaposljavaju prosjecno godisnje od 11 do 50 radnika i ostvaruju ukupni godisnji prihod od prodaje do 4.000.000,00 KM, ili imaju zbir bilansa active u vrijednosti do 2.000.000,00 KM.Srednja preduzeca su pravna lica koja zaposljavaju prosjecno godisnje od 51 do 250 radnika i ostvaruju ukupni godisnji prihod od prodaje do 20.000.000,00 KM, ili imaju zbir bilansa active u vrijednosti do 10.000.000,00 KM.

Svaka ugovorna strana je duzna da izvorsava ugovorena,kao i opstim pravnim aktima propisana prava i obaveze.Radnik se dobrovoljno ukljucuje u organizovani radni proces kod poslodavca i u njemu za platu,licno i neprekidno obavlja rad u skladu s prirodom i vrstom rada,po nalogima i pod nadzorom poslodavca.Poslodavac je obavezan dati posao,blize odrediti mjesto i nacin obavljanja rada,postujuci pri tom prava i dostojanstvo radnika,tem u za obavljeni rad isplatiti platu.

Radnici i poslodavci pored individualnih imaju i svoje kolektivne interese.Ove interese ostvaruju posredstvom sindikata i udruzenja poslodavaca,kroz kolektivne pregovore i zakljucivanje kolektivnih ugovora.³

³ Prof.dr Zeljko Mirjanic,Pravni fakultet Banja Luka,2004.